

Паша Л.Г.

аспірант кафедри фінансів та обліку
Донецького державного університету управління

Pasha Liudmyla

PhD Student of the Department of Finance and Accounting
Donetsk State University of Management

СУЧАСНІ ТRENДИ ОПОДАТКУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

CURRENT TAX TRENDS IN THE MANAGEMENT SYSTEM NATIONAL ECONOMY

Розглянуто ключові проблеми функціонування податкової системи і їх вирішення, а саме: нестабільність податкового законодавства; нераціональну систему податкових пільг; фіскальну спрямованість податкової системи; нерівномірний розподіл податкового навантаження; складність системи адміністрування; низький рівень податкової культури. Уточнено та доповнено понятійний апарат, викладено концептуальні основи функціонування механізму податкового регулювання, проаналізовано ефективність податкового регулювання в Україні, виявлено основні закономірності. Надано пропозиції щодо вдосконалення інституційного середовища податкової служби, опираючись на розроблений методологічний апарат «управління змінами». Комплексний підхід до процесу реформування податкової системи України та модернізації податкової служби.

Ключові слова: податки, оподаткування, податкова системи, податкове регулювання, управління національним господарством, податкова політика, фіскальна політика, податкова реформа.

Рассмотрены ключевые проблемы функционирования налоговой системы и их решения, а именно: нестабильность налогового законодательства; нерациональную систему налоговых льгот; фискальную направленность налоговой системы; неравномерное распределение налоговой нагрузки; сложность системы администрирования; низкий уровень налоговой культуры. Уточнены и дополнены понятийный аппарат, изложены концептуальные основы функционирования механизма налогового регулирования, проанализирована эффективность налогового регулирования в Украине, выявлены основные закономерности. Даны предложения по совершенствованию институциональной среды налоговой службы, опираясь на разработанный методологический аппарат «управление изменениями». Комплексный подход к процессу реформирования налоговой системы Украины и модернизации налоговой службы.

Ключевые слова: налоги, налогообложение, налоговая система, налоговое регулирование, управление национальным хозяйством, налоговая политика, фискальная политика, налоговая реформа.

The key problems of the tax system functioning and their solution are considered, namely: instability of the tax legislation; irrational system of tax benefits; fiscal orientation of the tax system; uneven distribution of the tax burden; the complexity of the administration system; low level of tax culture. The conceptual apparatus is specified and supplemented, the conceptual bases of functioning of the mechanism of tax regulation are stated, the efficiency of tax regulation in Ukraine is analyzed, the basic laws are revealed. Suggestions for improving the institutional environment of the tax service are provided, based on the developed methodological apparatus of "change management". A comprehensive approach to the process of reforming the tax system of Ukraine and modernization of the tax service. Therefore, they need to be eliminated, because they offset the positive results of the tax system. Therefore, today there is a need for immediate tax reform. This is due to the fact that, on the one hand, the country is in a difficult financial and economic situation and only cardinal reforms can objectively solve these problems. On the other hand, as a result of the political events that have taken place, society and business are now giving the government a credit of trust in making unpopular decisions for long-term effects. Consideration of trends in the tax policy of European countries in the context of strengthening integration necessitates the definition of the task of establishing the impact of socio-economic convergence on tax harmonization, and vice versa. At the same time, special attention is paid to the differences between taxation in the "old" and "new" countries participating in the integrated market. The monograph describes the fisc in each EU country and identifies the optimal directions for its further transformation. Given that any country can use only those tax mechanisms that correspond to the current economic and institutional environment, an attempt is made to predict how fiscal processes will develop in Ukraine. The task is to identify the positive and negative aspects of the development of the fiscal sphere in Ukraine and on this basis to give recommendations for optimizing fiscal regulation.

Keywords: taxes, tax, tax, tax regulatory management of the national economy, tax policy, fiscal policy, tax reform.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Однією з ключових проблем сьогодення залишається формування ефективної податкової системи. У зв'язку з цим потребує їх усунення, тому що вони нівелюють позитивні результати функціонування податкової системи. Тому на сьогодні визріла необхідність негайного реформування податкової сфери. Це зумовлено тим, що, з одного боку, країна перебуває в складній фінансово-економічній ситуації і об'єктивно вирішити ці проблеми можуть лише кардинальні реформи. А з іншого боку, в результаті політичних подій, що відбулися, суспільство та бізнес надає сьогодні владі кредит довіри на проведення непопулярних рішень для одержання довгострокового ефекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблемами тенденцій регіонального економічного розвитку в Україні займалися такі вчені як: Н. Дацій, А. Гнатенко, Л. Громоздова та інші. Значний внесок у дослідженні проблем формування ефективної системи оподаткування, як одного з основних елементів макроекономічної політики у ринковій економіці, зробили класики економічної думки, а саме: Дж. М. Кейнс, К. Рау, Д. Рікардо, А. Сміт, М. Туган-Барановський.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проведений автором аналіз наукових літературних джерел свідчить про те, що на сучасному етапі розвитку теорії і практики управління національним господарством проблематика податкового регулювання досліджена ще недостатньо, зокрема, не обґрунтовано науково-методичних засад його впливу на макроекономічну динаміку. Тому, з'ясування економіко-правової природи податкового регулювання, визначення його механізму вимагає комплексного вирішення зазначених проблем у нерозривній єдності з аналізом макроекономічних процесів споживання, економічного зростання, тінізації, інвестування, які дозволяють побудувати ефективну систему управління процесами податкового регулювання.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є розробка рекомендацій щодо проведення ефективної податкової реформи і забезпечення сталого розвитку з визначенням стратегічних імперативів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З часів незалежності для України однією з ключових проблем залишається формування ефективної податкової системи. Пов'язано це з необхідністю приведення її у відповідність до вимог економіки, яка постійно розвивається, виникненням ряду протиріч між платниками податків і державою з питань вилучення податків. Неминучість цього процесу обумовлює перманентний характер змін у сфері оподаткування.

Для досягнення поставлених завдань потрібне усунення основних проблем, що нівелюють позитивні результати функціонування податкової системи. Серед ключових проблем доцільно відзначити:

- нестабільність податкового законодавства та його неузгодженість;
- нераціональну систему податкових пільг;
- фіскальну спрямованість податкової системи;
- нерівномірний розподіл податкового навантаження;
- складність системи податкового адміністрування;
- низький рівень податкової культури.

Перша проблема була невід'ємним елементом податкової системи України з моменту її незалежності і залишається актуальною і донині. Це підтверджується тим фактом, що протягом багатьох років в Україні існувало безліч законів і нормативних актів, які тільки ускладнювали податковий механізм, не виконуючи його основної мети – регулювання податкових відносин. Основним нормативним документом, що регулює податкові відносини в Україні, був Закон України Про податкову систему, прийнятий 25 червня 1991 року і чинний до 31 грудня 2010 року. З часом виникла необхідність у розробці та прийнятті єдиного уніфікованого законодавчого документа, який би вирішував конфлікти інтересів для держави, бізнесу та громадськості, а саме Кодексу. Незважаючи на прийняття базового документа у сфері оподаткування, темпи і кількість змін податкового законодавства в Україні не знизилися. Крім того, одним з основоположних принципів побудови податкової системи, принцип стабільності залишився декларативним. Згідно з цим принципом, будь-які законодавчі зміни в податковій системі повинні бути прийняті не пізніше, ніж за шість місяців до їх набрання чинності (щоб у платників податків і податкових органів був час для підготовки). У той же час постійні зміни вносили усі п'ять років дії Податкового кодексу. Вони стосувалися прибуткового податку, згодом модифікувавши механізм його обчислення; прибутковий податок з населення у зв'язку зі змінами його ставок і розширенням податкової бази; податок на додану вартість і акцизи; характеристики спрощеної системи оподаткування і безпосередньо число груп платників, ставки і критерії переходу; було переглянуто суму податків і зборів, що збираються в Україні, та інші заходи регулювання у сфері оподаткування. Однак більшість поправок, що набрали чинності до прийняття Кодексу, регулюються Кодексом, порушуючи терміни і правові норми. Крім того, ряд змін вимагали роз'яснень, які не завжди надавалися в стислі терміни, посилення податкового законодавства і створення умов для податкових правопорушень. В результаті нестабільність і непослідовність податкового законодавства залишається серйозною проблемою як для платників податків, так і для регуляторів. Дуже важливою проблемою для української економіки залишається існування нераціональної системи податкових пільг. Збитки бюджету від їх забезпечення після прийняття Податкового кодексу не зменшилися.

Залишається проблемою фіскальна спрямованість податкової системи. У рамках Стратегії «Україна-2020» основною метою є впровадження європейського рівня життя та входження України на лідируючі позиції у світі, досягнення яких ставиться під сумнів через зниження рівня життя населення. і здатність населення накопичувати і інвестувати.

Враховуючи сформовані соціально-економічні умови, для забезпечення стабільного розвитку інвестиційно-інноваційної економіки необхідно усунути проблему надмірного фіскального тиску. З 2016 року були зроблені кроки щодо зниження податкового тиску на фонд заробітної плати, але це може бути не зовсім ефективним через низький середній дохід в Україні. Крім того, ще однією податковою проблемою є нерівномірний розподіл податкового тягаря. Існування альтернативних податкових систем, включаючи один податок, регулюється Податковим кодексом, який створює умови для нерівномірного розподілу податкового тягаря між його учасниками. Це пов'язано з обмеженнями на сфері діяльності та ставками податку, встановленими Кодексом. Зокрема, для індивідуальних підприємців встановлено фіксовані процентні ставки, які встановлюються місцевими органами влади. Рівень цих ставок залежить від характеру підприємницької діяльності і може варіюватися в залежності від території різних територіальних спільнот. Не можна ігнорувати важливий тіньовий сектор економіки, існування якого стало можливим завдяки використанню систем мінімізації та ухилення від сплати податків.

Для держави ця ситуація турбує втрату значних фінансових ресурсів. В Україні щорічна втрата коштів через несплату податків і зборів становить близько 140 млрд грн. Це є наслідком неспроможності та неефективного контролю за збором податків податковими органами. Складність системи податкового адміністрування залишається не менш важливою. Занадто дорога і неефективна система адміністрування податків і зборів для держави і бізнесу не здатна забезпечити повне наповнення державного бюджету при збереженні консенсусу між державою і платниками податків. Наявність функціональних невідповідностей між органами фінансового контролю призводить до їх подвоєння. Запроваджуючи додаткові заходи та обмеження для виявлення порушень, державні органи податкового контролю створюють труднощі для сумлінних платників податків. Показовою є ситуація із запровадженням Єдиного реєстру податкових накладних, який ускладнив підготовку податкових декларацій для платників податків, хоча й був запроваджений для боротьби з недобросовісними платниками податків. Водночас у процесах податкового адміністрування є позитивні сторони. Зокрема, з'явилася можливість подавати податкові декларації до податкових органів в електронній формі з обов'язковим використанням електронних підписів відповідальних осіб, і почалося автоматичне відшкодування податку на додану вартість. Однак з введенням електронного управління виникли додаткові проблеми, пов'язані з інформаційною підтримкою і базовим обслуговуванням. Одним з основних факторів, що спрощують систему податкового адміністрування та скорочують час платників податків на підготовку та подання податкових звітів, є скорочення кількості, спрощення та стандартизація форм податкової звітності. У той же час необхідно розширити використання електронних послуг, щоб зменшити ймовірність ухилення від сплати податків і корупції. Складна система управління, а також безліч інших

проблем в області оподаткування створюють ситуацію, в якій заходи держави по легалізації оманного капіталу і його залученню в реальний сектор економіки неефективні, умови створені для підвищення рівня тіньового капіталу і зниження конкурентоспроможності економіки. Ще одна проблема у сфері оподаткування-низький рівень податкової культури населення. Слід зазначити, що вищевказані проблеми, наявність яких викликає недовіру у населення та суб'єктів господарювання, не створюють умов, що спонукають платників податків сумлінно здійснювати податкові платежі. Це призводить до зростання тіньової економіки, податкових заборгованостей і значних бюджетних втрат. Щоб усунути виявлені проблеми, рекомендується зменшити вимір ухилення від сплати податків при одночасному підвищенні податкової культури. Необхідно легалізувати тіньовий сектор економіки, усунути можливість мінімізації податкових платежів, переглянути пільги, посилити відповідальність за ухилення від сплати податків і усунути корупцію в системі органів управління. Це дасть можливість збільшити доходи бюджету. Система штрафів, а також громадська думка в країні повинні бути сформовані таким чином, щоб несплата або невчасна сплата податків були менш вигідними для платника, ніж своєчасне і чесне виконання зобов'язань по бюджету. Крім того, необхідно встановити рівні відносини між податковими органами та платниками податків (підкреслюючи консультативні та некаративні функції податкової служби) і знизити витрати на податкове адміністрування. Забезпечення рівномірного розподілу податкового навантаження можливе за рахунок більш детальної диференціації ставок податку з доходів фізичних осіб відповідно до отриманого доходу, диференціації ставок податку на прибуток залежно від виду підприємницької діяльності, регресивного оподаткування галузей, що сприяють розвитку науково-технічного розвитку. Доцільно запровадити диференційоване оподаткування ПДВ за окремими групами товарів (наприклад, знижені ставки на товари першої необхідності), що еквівалентно наданню податкових пільг певним галузям. Одним з актуальних напрямків сучасного етапу трансформації є зближення податкового законодавства України із законодавством Європейського Союзу.

Новий раунд податкової реформи в Україні запланований як частина вектора розвитку, оголошеного в Україні-2020, стратегії сталого розвитку в Україні. Водночас у цьому документі описується необхідність створення сприятливих умов для ведення бізнесу та побудови прозорої податкової системи, але не було визначено конкретних заходів, які необхідно вжити для досягнення позитивного результату. Враховуючи соціально-економічну ситуацію в країні і, зокрема, податкову систему, видається доцільним провести ефективну податкову реформу і забезпечити сталий економічний розвиток екологічно безпечним способом, щоб визначити наступні стратегічні імперативи: створити соціально справедливую податкову систему; стимулювати економічну активність; забезпечити збільшення доходів бюджету без посилення фіскального тиску на економічних операторів.

Що означає створити соціально справедливую податкову систему? Податки, як один з основних інструментів реалізації соціально-економічної політики держави, повинні зменшити нерівність, яка виникає між різними верствами населення. Йдеться про повагу принципу соціальної справедливості та підтримку бідних, згідно з яким рівень фіскального тиску має зростати зі зростанням доходів платників податків. Українська економіка з притаманною їй ірраціональною податковою адміністрацією і низькою ефективністю податкового контролю (в основному платники з високим рівнем доходів) характеризується недотриманням цього принципу. Одним з пріоритетних напрямків податкової реформи в цьому відношенні має стати створення реальних умов для поліпшення умов праці та рівня життя в країні. У цьому контексті пропонується підвищити поріг для отримання податкових пільг, удосконалити методику розрахунку прожиткового мінімуму та підвищити мінімальну заробітну плату. Слід також зазначити, що ставки прибуткового податку з населення повинні бути знижені більш глибоко, з соціально знедоленим падинням і зростанням багатих. Для поліпшення добробуту населення з низькими доходами ставки ПДВ також повинні бути диференційовані. Практика застосування диференційованих ставок податку на додану вартість типова для держав-членів Європейського Союзу. В Україні, щоб відновити соціальну справедливість і мінімізувати негативний вплив непрямого податку на бідних, доцільно ввести більш низькі ставки податку на додану вартість для соціальних товарів (один або два, не менше 5%). У той же час необхідно встановити більш високі ставки податку на додану вартість і акцизів на предмети розкоші (дорогоцінні камені і метали, хутра, автомобілі, яхти і т. д., виходячи з їх ринкової вартості), а також на нерухомість. Податок, крім земельної ділянки, - для власників житлової нерухомості зі значною площею (залежно від її ринкової вартості). Механізм оподаткування алкогольних напоїв акцизним збором повинен бути приведений у відповідність з європейською практикою, і повинна бути забезпечена ефективна боротьба з контрабандою продуктів, що оподатковуються акцизним збором. Такі заходи, крім дотримання соціальної справедливості, дадуть можливість збільшити доходи бюджету, а також допоможуть наблизити податкове законодавство України та Європейського Союзу. Система моніторингу сплати податків, повноти і достовірності податкової декларації громадян повинна бути модернізована. Високий рівень приховування доходів та ухилення від сплати податків створює передумови для використання непрямих методів визначення доходів громадян та декларування витрат. Керівні вказівки щодо підвищення рівня життя і добробуту населення, створення соціально справедливої податкової системи стануть основою для формування економіки сталого розвитку.

Розглянемо такий імператив, як стимулювання економічної активності. Виконуючи свою регулюючу функцію, податки і податкова система в цілому повинні створити умови для перерозподілу податкового тягаря (не викликаючи виникнення «податкового

тягаря») і стимулювати виробництво, уникаючи дисбалансу між оподаткуванням доходів і споживання. У той же час, сума зібраних податків і зборів, а також надані їм ставки і пільги повинні відповідати принципу економічної доцільності. На шляху до створення держави з економікою, що постійно розвивається, доцільно зосередитися на модернізації фіскальних інструментів для стимулювання економічної активності. Для цього необхідно підтримувати малі, середні та мікропідприємства як основний двигун економічного розвитку і створення робочих місць. За даними державної статистичної служби, в цьому секторі зайнято 6 881,6 тис. осіб, що становить понад 70% від загального числа корпоративних працівників, що працюють в Україні. Крім того, доцільно модернізувати виробничі ресурси і створити умови для впровадження інноваційних технологій, а також заходів з підвищення енергоефективності, які дозволяють знизити і раціоналізувати споживання електроенергії як виробниками, так і населенням. Одним з найбільш важливих факторів, що впливають на економічний розвиток України, є кількість залучених інвестицій. Розвиток інвестиційної діяльності дозволяє знизити соціальну напруженість за рахунок створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності української економіки, її міжнародного іміджу та якості життя населення. В останні роки в Україні вжито заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату. Згідно з оцінкою інвестиційної привабливості країн світу, Україна посідає 89 місце з 174. У порівнянні з попереднім періодом рейтинг уряду виріс на 20 позицій. Однак суттєвих змін у реальному інвестиційному середовищі не відчувається. Таким чином, існує необхідність впровадження ефективних інструментів податкового стимулювання, що використовуються в зарубіжних країнах, зокрема інструментів прискореної амортизації, а також використання інвестиційного податкового кредиту та знижок в українська практика. Видається доцільним використовувати ці інструменти для стимулювання капіталомістких інвестиційних проектів, довгострокових проектів (на термін не менше 10 років) і проектів в пріоритетних секторах економіки. Протягом останнього десятиліття розвинені країни зосередили увагу на необхідності підтримувати та стимулювати екосистеми для забезпечення процесів відтворення (лісу, води, земельних ресурсів тощо) та зниження смертності та захворюваності. Податкова система в Україні повинна мотивувати виробників і споживачів раціонально використовувати природні ресурси і підвищувати екологічність виробництва і продукції.

Потребує забезпечення збільшення доходів бюджету без посилення фіскального тиску на господарюючих суб'єктів. Податкова система повинна виконувати свою пряму «фіскальну» функцію, задовольняючи потреби бюджетів на всіх рівнях (включаючи процеси контрольованої інфляції) і покриваючи різні оподатковувані об'єкти (споживання, рухоме і нерухоме майно, дохід, прибуток, імпорту і експорту товарів і т. ін.). Збільшення доходів домогосподарств без посилення податкового тиску може бути досягнуто шляхом посилення боротьби з ухиленням від

сплати податків та усунення мінімізації податків. У цьому напрямку у нашої держави є суттєвий резерв, який знаходиться в тіні. За різними оцінками, рівень тіньової економіки коливається між 40 і 50% ВВП. Щоб вивести його з тіні, потрібно ряд заходів, в тому числі: необхідність змінити принципи і підходи до діяльності податкових органів; Перехід в сервісний відділ для надання якісних послуг і використання нових електронних інструментів для платників податків; підвищена відповідальність за корупцію; Реформа фінансових послуг за участю компаній, громадських і міжнародних партнерів; формування відповідального ставлення платників податків до виконання своїх податкових зобов'язань і сприяння відновленню довіри платників податків до держави. Одним з важливих напрямків забезпечення формування доходів бюджету є проблема перерозподілу повноважень і фінансових ресурсів між регіонами і центром. Збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів та забезпечення їх фінансової незалежності є основою соціально-економічного розвитку територій. Серед основних способів збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів та підвищення фінансової автономії місцевого самоврядування доцільно визначити:

– збільшення частки податків і зборів, що формують власну податкову базу місцевих бюджетів, шляхом кредитування частина національних податків і зборів;

– удосконалення механізму збору податку на майно в розрізі податку на нерухомість, відмінного від земельного, транспортного податку, земельних платежів;

– необхідність урахування податкової специфіки кожного регіону при проведенні реформи податкової системи на місцях;

– реалізація мотивації населення до вдосконалення податкової культури через комплекс заходів щодо реалізації освітніх проектів;

– розробити механізм стимулювання легалізації доходів підприємців та скорочення неформальної економіки;

– підвищити рівень контрольно-аналітичної роботи податкових органів для забезпечення інформаційної бази, необхідної для прийняття управлінських рішень;

– підтримка у збільшенні ділової активності в регіонах з метою створення нових робочих місць та збільшення податкових надходжень.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Обґрунтовано теоретичні підходи до функціонування механізму податкового регулювання та доведено, що структура механізму податкового регулювання включає: законодавчо-визначений, науково-обґрунтований набір взаємопов'язаних елементів, на які впливає середовище економічного, політико-правового та соціально-культурного характеру; мету та принципи податкового регулювання; представлений послідовністю цілеспрямованих етапів процес, який формують суб'єкти та об'єкти податкового регулювання. Даний механізм вдосконалено для визначення об'єктивної оцінки соціально-економічного розвитку країни в

контексті податкового регулювання. Такими, на наш погляд, мають бути стратегічні пріоритети, які дозволять створити соціально справедливу та економічну податкову систему, яка сприятиме сталому розвитку економіки.

Бібліографічний список:

1. Підсумки всесвітнього економічного форуму у Давосі (2019): висновки для України. URL: http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/1_davos_2019-a5129.pdf (дата звернення: 20.06.2020).
2. Реформа освіти та науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogokapitalu/reforma-osviti> (дата звернення: 28.08.2020).
3. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10> (дата звернення: 13.10.2020).
4. Войціцька В. Трансформація освіти: постскрипtum зустрічі в 43 Вісник НУВГП Давосі. URL: <https://biz.censor.net.ua/m3108835> (дата звернення: 20.09.2020).
5. Взаємодія з вищими навчальними закладами. URL: http://www.rise.ua/ua/sdo_test.html (дата звернення: 20.09.2020).
6. Handbook of International Education Pronouncements 2017. URL: <https://www.ifac.org/publications-resources/2017-handbook-internationaleducation-pronouncements> (дата звернення: 18.09.2020).
7. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України № 1260 від 19.11.2018 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/071-oblik-i-opodatkuvaniyabakalavr.pdf> (дата звернення: 18.09.2020).
8. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України № 958 від 10.07.2019 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/071-oblik-i-opodatkuvaniyamagistr.pdf> (дата звернення: 18.09.2020).
9. Про затвердження переліку професій загальнодержавного значення, підготовка за якими здійснюється за кошти державного бюджету : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2016 р., № 818. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2018-%D0%BF> (дата звернення: 20.09.2020).

References:

1. Pidsumky vsesvitnoho ekonomichnoho forumu u Davosi (2019): vysnovky dlia Ukrainy. Available at: http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/1_davos_2019-a5129.pdf (accessed 20 June 2020).
2. Reforma osvity ta nauky. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogokapitalu/reforma-osviti> (accessed 13 October 2020).
3. Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy. Klasyfikator profesii DK 003:2010. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10> (accessed 28 June 2019).
4. Voitsitska V. Transformatsiia osvity: postskryptum zustrichi v Davosi. Available at: <https://biz.censor.net.ua/m3108835> (accessed 20 September 2020).
5. Vzaiemodiia z vyshchymy navchalnymy zakladamy. Available at: http://www.rise.ua/ua/sdo_test.html (accessed 20 September 2020).
6. Handbook of International Education Pronouncements 2017. Available at: <https://www.ifac.org/publications-resources/2017-handbook-internationaleducation-pronouncements> (accessed 18 September 2020).
7. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 071 «Oblik i opodatkuvaniia» dlia pershoho (bakala-

- vrskoho) rivnia vyshchoi osvity : nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 1260 vid 19.11.2018 r. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/071-oblik-i-opodatkovannya-bakalavr.pdf> (accessed 18 September 2020).
8. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 071 «Oblik i opodatkovannia» dlia drugoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity : nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukra-yiny № 958 vid 10.07.2019 r. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/071-oblik-i-opodatkovannyamagistr.pdf> (data zvernennia: 18.09.2020).
9. Pro zatverdzhennia pereliku profesii zahalnodержавного значennia, pidhotovka za yakymy zdiisniuietsia za koshty derzhavного biudzhetu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 lystopada 2016 r., № 818 . Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2018-%D0%BF> (accessed 20 September 2020).